

Рассмотрено понятие «система безопасности предприятия», определение его места и роли, поиск путей предотвращения внешних и внутренних угроз экономической безопасности предприятия, определены возможные угрозы системы безопасности в случае несоблюдения принципов работы и меры по реализации путей предотвращения внутренних угроз.

Ключевые слова: экономическая безопасность предприятия; внешние и внутренние угрозы, формирование системы экономической безопасности предприятия; диагностика корпоративной экономической безопасности предприятия, корпоративные ресурсы, экономический рост.

There was considered the concept of "security of the company", the definition of its role and place, the search for ways to prevent internal and external threats to the economic security of the company, was identified potential security threats in the event of non-compliance with operating principles and measures to implement ways to prevent internal threats.

Keywords: economic security of the company, external and internal threats, forming a system of economic security of the company, diagnostics of corporate economic enterprise security, enterprise resources, economic growth.

УДК 358.84

Г.Г. МИХАЛЬЧЕНКО, канд. держупр., доцент; Навчально-науковий професійно-педагогічний інститут Української інженерно-педагогічної академії, Артемівськ;
Ю.О. ГРИЩЕНКО, аспірант, Навчально-науковий професійно-педагогічний інститут Української інженерно-педагогічної академії, Артемівськ

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ СИСТЕМИ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ ЯК СКЛАДОВОЇ РОЗВИТКУ НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ

Стаття присвячена дослідженню теоретичних аспектів системи соціального захисту як складової розвитку населення України, визначенню сутності, змісту, структури, функцій та рівнів соціального захисту населення, обґрунтуванню шляхів удосконалення соціального забезпечення населення в Україні.

Ключові слова: соціальний захист, соціальне страхування, соціальна допомога, соціальні гарантії, розвиток, населення.

Вступ. У кінці ХХ століття соціальний захист населення став основним атрибутом соціальної політики будь-якої цивілізованої держави. Перед населенням країн з навіть з високо розвинутою ринковою економікою, яке має високу вірогідність досягнення гідної якості життя, постійно постає необхідність вирішення численних соціальних проблем. Враховуючи стан економіки України та зубожіння значної частини населення, соціальний захист для багатьох стає єдиною можливістю підтримувати хоча б мінімальний рівень життя.

Найбільш розвинуті системи соціального захисту мають країни Європейського союзу. Саме в них з'явилися та розвивалися перші соціальні програми. Як свідчить досвід західноєвропейських держав, існування продуманої системи соціального захисту, яка охоплює всіх громадян, не тільки призводить до покращення їх

© Г.Г. Михальченко, Ю.О. Грищенко, 2013

добробуту, розширює і посилює трудові ресурси країни, але й сприяє економічному зростанню та стабілізації політичної та соціальної ситуації в країні. Тим самим соціальний захист чинить позитивний вплив на суспільство, сприяє соціальній згоді та забезпеченню загального відчуття захищеності серед його членів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні та методичні аспекти соціального захисту населення залишаються в колі наукових інтересів значної кількості науковців, зокрема Н. Борецької, Л. Васечко, Н. Внукової, А. Гриненко, С. Засухи, Т. Кир'язової, А. Колоска, О. Марцинюк, В. Плиси, Д. Полозенка, В. Столярова, В. Тропіної та інших. Проте, незважаючи на досить широке коло розглянутих теоретичних та практичних питань, актуальною залишається проблематика, що пов'язана з теоретичними основами зазначеної сфери наукових досліджень, розкриттям сутності, змісту, структури, функцій та рівнів соціального захисту населення, методикою оцінки ефективності системи соціального захисту населення та окремих її складових, напрямками вдосконалення системи соціального захисту як складової розвитку населення та механізмів державного регулювання зазначеною сферою.

Мета дослідження полягає в обґрунтуванні теоретичних аспектів системи соціального захисту як складової розвитку населення України.

Виклад основного матеріалу. Нині система соціального захисту населення в Україні перебуває в стадії становлення і розвитку: тривають пошуки її оптимальної структури, формування основних функцій, провідних напрямів діяльності на різних рівнях, відпрацювання економічно-фінансових, організаційно-технічних засобів і важелів підтримки соціально-вразливих верств населення та окремих громадян. За останні роки набули розвитку нові підходи до вирішення проблем малозабезпечених верств населення, спрямовані на забезпечення їм соціальних гарантій залежно від майнового стану та доходів сім'ї, посилення адресності державної підтримки та контролю за використанням державних коштів.

Прийняття управлінських рішень щодо формування завдань, стратегій та заходів подальшого реформування соціальної політики та системи соціального захисту опирається на отримані данні соціально-демографічних обстежень з питань базової захищеності населення, що проводяться органами державної статистики України за підтримки Міжнародної організації праці та ПРООН. Повна інформаційна база, формуючись за результатами декількох раундів вищезазначених обстежень, є необхідною частиною для формування системи соціального моніторингу як складової механізму інформаційного забезпечення ефективної соціальної політики держави. Впровадження такого моніторингу на підставі проведення обстежень щодо соціально-економічної захищеності населення країни на постійній основі дозволяє систематично відстежувати стан і тенденції у соціальній сфері, а також визначити, як дані зрушення відбиваються на настроях та самооцінках суспільства в цілому та окремих груп населення [3].

Вперше термін «соціальний захист» було використано у Законі УРСР «Про економічну самостійність Української РСР» від 03.08.1990 р. за № 142-ХІІ., але з часом його значення було доповнено відповідно до вимог населення в сучасних ринкових умовах.

Основні принципи системи соціального захисту закладені в Конституції України, яка «гарантує громадянам право на соціальний захист, що включає право на

забезпечення їх у разі повної, часткової або тимчасової втрати працездатності, втрати годувальника, безробіття від незалежних від них обставин, а також у старості та в інших випадках, передбачених законом. Це право гарантується загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням за рахунок внесків громадян, підприємств, установ, організацій, а також бюджетних та інших джерел соціального забезпечення». Пенсії, інші види соціальних виплат та допомоги, що є основним джерелом існування, мають забезпечувати рівень життя, не нижчий від прожиткового мінімуму, встановленого законом [12].

Враховуючи вищенаведені положення Конституції, реалізація соціального захисту опирається на визначені чинним законодавством соціальні допомоги та соціальне страхування. Виходячи з цього, економічну категорію «соціальний захист» розглядаємо як комплекс взаємоузгоджених та взаємовпливаючих заходів в системі, що об'єднує державу, суб'єкти фінансово-господарської діяльності та населення, в результаті дії якої за рахунок перерозподілу ВВП відбувається формування та розподіл фінансових ресурсів.

Основним нормативно-правовим актом є Закон України «Про соціальні послуги» [9]. У відповідності до його положень фінансування соціальних послуг здійснюється за рахунок коштів державного та місцевих бюджетів, спеціальних фондів, коштів підприємств, установ та організацій, плати за соціальні послуги, коштів благодійної допомоги (пожертвувань), коштів одержувачів соціальних послуг та інших джерел, передбачених законодавством. У місцевих бюджетах повинні плануватися кошти, необхідні для фінансування соціальних послуг. У державному та місцевих бюджетах мають передбачатися кошти для фінансування цільових програм надання соціальних послуг [15]. Фінансування територіальних програм розвитку соціальних послуг здійснюється за рахунок виділених місцевому бюджету цільових субвенцій чи шляхом кооперування коштів місцевих бюджетів на реалізацію спільних проєктів. Недостатній обсяг бюджетного фінансування на всіх рівнях призводить до обмеження прав громадян на пільги і зниження рівня їх соціального забезпечення.

Разом з тим, збільшення кількості соціальних програм на сьогодні створює ситуацію, в якій фінансових ресурсів в рамках бюджетів не вистачає, а кількість інвестиційних проєктів соціальної спрямованості, які вкрай потрібно реалізувати, постійно зростає. Постійне збільшення таких проєктів деструктивно впливає на соціально-економічну ситуацію адміністративно-територіальних одиниць [16].

Суттєвим недоліком сучасної законодавчої бази у сфері соціального обслуговування є відсутність базового, комплексного нормативно-правового акта, який би визначав основоположні положення, поняття та зміст права громадян на соціальне обслуговування. На сьогодні в Україні прийнято ряд нормативно-правових актів, які регламентують окремі питання соціального обслуговування. Такими актами, насамперед, виступають Закони України «Про основні засади соціального захисту ветеранів праці та інших громадян похилого віку» [6], «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами зумовленими похованням» [5], «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи» [7], «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» [9] «Про органи і служби у справах дітей та спеціальні установи для дітей» [8]. У цих законах містяться норми, що окреслюють загальні положення права на соціальне обслуговування окремих

категорій громадян.

Отже, кінцевою метою соціального захисту є надання кожному громадянину, незалежно від його соціального походження, національної або расової належності, можливості вільно розвиватися, реалізувати свої здібності. Другою метою є підтримання стабільності в суспільстві, попередження соціальної напруги, що обумовлено майновою, культурною соціальною нерівністю [18], а під системою соціального захисту розуміється сукупність законодавчо визначених економічних, соціальних, юридичних гарантій і прав, соціальних інститутів та установ, що забезпечують їх реалізацію та створюють умови для підтримки життєзабезпечення і діяльного існування різних соціальних верств і груп населення.

Розглянемо як трактується поняття «соціальний захист» науковцями у їхніх дослідженнях у табл. 1.

Досліджуючи наведені вище визначення поняття «соціальний захист», зазначимо, що для його трактування, кожен з науковців, насамперед, аналізував діючу систему соціального захисту населення в Україні та окремі її компоненти. На рисунку показано загальну структуру соціального захисту населення в Україні.

Таблиця 1 – Варіанти трактування поняття «соціальний захист»

Науковці	Трактування поняття «соціальний захист»
Н. Абакумова	Соціальний захист – це комплекс правових, економічних та соціальних гарантій, що забезпечують кожному працюючому право на безпечну працю, збереження здоров'я у процесі праці, економічний захист і підтримку робітників та їх сімей у випадку тимчасової втрати працездатності на виробництві, медичну, соціальну і професійну реабілітацію.
Н. Внукова	Соціальний захист – це державна підтримка верств населення, які можуть зазнавати негативного впливу ринкових процесів з метою забезпечення відповідного життєвого рівня, тобто заходи, що включають надання правової, фінансової, матеріальної допомоги окремим громадянам, а також створення соціальних гарантій для економічно активної частини населення [3, с. 8].
А. Гриненко	Соціальний захист – це такі відносини, які дають змогу індивідам, що знаходяться під їхнім заступництвом, зберігати свої позиції в суспільстві; це охоронна функція політичного, або соціального союзу [6, с. 79].
Н. Борецька	Соціальний захист населення – це системне поняття, що передбачає використання різних форм та методів соціального захисту з дотриманням диференційованого підходу до кожної людини або соціальної групи [1, с. 21].

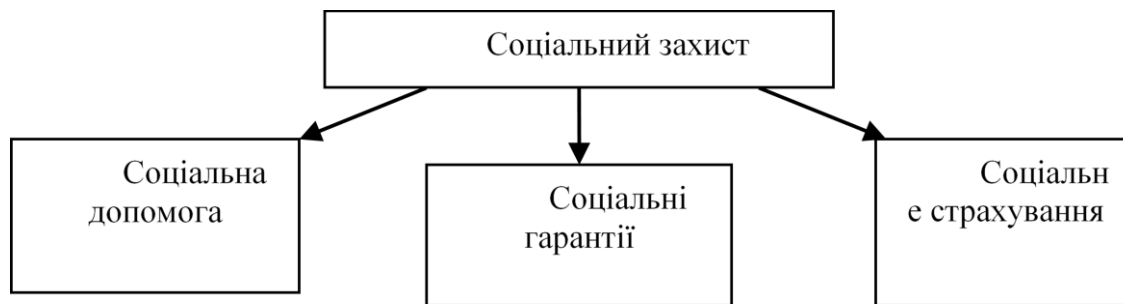

Рис. – Загальна структура соціального захисту населення в Україні

Розглянемо кожну складову системи соціального захисту населення.

Так, у ст. 1 Закону України «Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії» від 05.10.2000 р. за № 2017-III вказується, що державні соціальні гарантії – встановлені законами мінімальні розміри оплати праці, доходів громадян, пенсійного забезпечення, соціальної допомоги, розміри інших видів соціальних виплат, встановлені законами та іншими нормативно-правовими актами, які забезпечують рівень життя не нижчий від прожиткового мінімуму.

Відповідно до критеріїв відбору отримувачів, соціальна допомога поділяється на: соціальну допомогу, яка надається з урахуванням потреб, але без урахування майнового стану та доходу;

адресну соціальну допомогу, яка надається з урахуванням доходу або майнового стану [5, с. 159]

Згідно зі ст. 1. «Основ законодавства України про загальнообов'язкове державне соціальне страхування» від 14.01.1998 р. за № 16/98-ВР, загальнообов'язкове державне соціальне страхування – це система прав, обов'язків і гарантій, яка передбачає надання соціального захисту, що включає матеріальне забезпечення громадян у разі хвороби, повної, часткової або тимчасової

втрати працездатності, втрати годувальника, безробіття з незалежних від них обставин, а також у старості та в інших випадках, передбачених законом, за рахунок грошових фондів, що формуються шляхом сплати страхових внесків власником або уповноваженим ним органом (далі – роботодавець), громадянами, а також бюджетних та інших джерел, передбачених законом.

Окрім Закону, дане визначення також трактується й науковцями у їхніх дослідженнях системи соціального страхування (табл. 2).

Проаналізувавши поняття «соціальне страхування» різними вченими, слід зазначити, що багато уваги приділяється вивченню сутності та механізму функціонування загальнообов'язкового державного соціального страхування, однак недостатньо дослідженими залишаються недержавні (добровільні) форми його прояву.

Необхідність соціального страхування обумовлена наступними причинами:

наявністю осіб, які, з погляду на певні обставини, не беруть участі в суспільно-корисній праці, тобто не можуть за рахунок заробітної плати виживати або підтримувати мінімальний життєвий рівень;

наявністю громадян, що є дієздатними, але не мають можливості реалізувати цю дієздатність [3, с. 11].

Таблиця 2 – Варіанти трактування поняття «соціальний захист»

Науковці	Трактування поняття «соціальне страхування»
І. Кичко	Соціальне страхування як систему заходів щодо матеріального забезпечення населення у старості, у разі захворювання чи втрати працездатності в працездатному віці, у разі безробіття, підтримки материнства і дитинства в умовах страхової медицини, при виході на пенсію тощо [5, с. 159].
А. Загородній	Соціальне страхування – це гарантована державою система матеріального громадян у разі тимчасової втрати працездатності, при досягненні похилого віку, а також система інших заходів, спрямованих на матеріальне, культурне-побутове та оздоровчо-профілактичне обслуговування [6, с. 130].
В. Плиса	Розглядає соціальне страхування як найважливіший елемент державної соціальної політики у сфері управління ризиками відтворення населення і виконує функції соціального захисту, забезпечення фінансування соціальної допомоги, регулювання доходів та рівня життя різних груп населення, попередження та профілактики наслідків настання соціальних ризиків [7, с. 7].
Ш. Бланкард	У праці Державні фінанси в умовах демократії пропонує специфічний підхід до трактування соціального страхування, наголошуючи, що «соціальне страхування – це невід’ємна частина політики держави в соціальній сфері ... соціальне страхування – одна з передумов забезпечення соціальної справедливості в суспільстві, створення і підтримки політичної стабільності» [6, с. 130].

Відповідно до цього, ст. 4 «Основ законодавства України про загальнообов’язкове державне соціальне страхування» від 14.01.1998 р. за № 16/98-ВР передбачено такі види загальнообов’язкового державного соціального страхування:

- пенсійне страхування;
- страхування у зв’язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими народженням та похованням;
- медичне страхування;
- страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності;
- страхування на випадок безробіття;
- інші види страхування, передбачені законами України.

Система соціального страхування розв’язує два важливих соціально-економічних завдання, а саме:

- 1) збереження та повне відновлення працездатності активної частини населення країни;
- 2) гарантоване матеріальне забезпечення громадян, які втратили працездатність у зв’язку з виходом на пенсію чи не мали її в працездатному віці з тих чи інших причин [2, с. 9].

Одним з важливих напрямів подальшого розвитку системи соціального страхування в Україні є врахування інтересів усіх соціальних партнерів, а саме: держави, роботодавців та профспілок (працівників) (табл.3).

Це в свою чергу, забезпечить злагоджену роботу фондів соціального страхування, зменшення тіньового сектору заробітної плати, і як наслідок – збільшення розміру виплат

при настанні страхових випадків.

Також з метою оптимізації процесу нарахувань та сплати соціальних внесків підприємствами, забезпечення прозорості їх обліку і системи контролю, передбачається запровадження в Україні єдиного соціального внеску, суть якого полягатиме в консолідації окремих функцій фондів соціального страхування та ПФУ в єдиній спеціалізованій установі (окремому підрозділі ПФУ).

Кінцевою метою соціального захисту є надання кожному члену суспільства, незалежно від соціального походження, національної або расової належності можливості вільно розвиватися, реалізувати свої здібності. Інша мета - підтримання стабільності в суспільстві, тобто попередження соціальної напруженості, яка виникає у зв'язку з майновою, расовою, культурною, соціальною нерівністю [18].

Численні дослідження свідчать, що соціального забезпечення потребують майже всі верстви населення, щоб безпосередньо реалізувати свої природні, професійні та інші можливості. Саме соціальне забезпечення повинно виробити гарантії для населення, для його адаптації до ринкових відносин, а також зорієнтувати політику держави та державних інституцій на людину.

На жаль, рівень життя населення в Україні продовжує знижуватися, і зарадити цьому не може сучасна система соціального захисту через надання різноманітних пільг. За даними ООН щодо розвитку людини, Україна, маючи дуже високий показник письменності дорослого населення і непоганий показник валового охоплення навчанням (у 1,3 рази перевищує середньосвітовий), незадовільно виглядає на світовому фоні за ВВП на душу населення – має показник на 30% нижче навіть середньосвітового показника, займаючи 73 місце у рейтингу [13]. Зростає кількість громадян України, що вважають себе бідними. У 2011 році спостерігається така ситуація: межа бідності досягла 1567 грн. порівняно з 778 грн. 2008 року, при цьому прожитковий мінімум на одну людину в середньому по країні становить 972 грн., мінімальна зарплата – 907 грн. За оцінками ООН, в Україні 78 % бідних людей, за оцінками Державного комітету статистики України – 26 %. Водночас у державному бюджеті на 01.04.2011 року видатки за функцією «Соціальний захист та соціальне забезпечення» зросли на 18,6 % та становлять майже третину всього бюджету [18]. При цьому загальна вартість закріплених в законах щорічних зобов'язань держави по пільгах, за оцінками експертів, досягає \$3, 8-5,8 млрд. Цей соціальний тягар і обумовлює пошук нових підходів до визначення соціального захисту як складової розвитку населення України в сучасних умовах.

Соціальний захист населення як система, діюча в ринкових умовах, є комплексом нормативних актів, форм, методів та дій, що мають забезпечити:

- установа передбаченого Законом України періодично оновлюваного гарантованого прожиткового мінімуму. На його основі визначається нижня межа заробітної плати, формується система пенсій та допомоги, гарантується обслуговування в житлово-комунальній та соціально-культурній сферах;
- диференційний підхід до різних соціально-демографічних верств населення залежно від ступеня їх економічної самостійності, працездатності та можливості отримання доходів;
- реалізацію прав кожного громадянина на працю і отримання гарантованого мінімуму доходів, достатнього для нормальної життєдіяльності працюючого та його сім'ї;
- державні гарантії по оплаті найманої праці, встановленням її мінімального рівня, незалежно від об'єкта прикладання праці: у власному виробництві, кооперативі, асоціації,

акціонерному товаристві або державному підприємстві;

- надання різних форм допомоги безробітним: виплати по безробіттю, організація громадських робіт, перепідготовка та отримання нової спеціальності, з якої є вільні робочі місця, створення умов для започаткування власної справи;
- державні гарантії щодо підтримки необхідного рівня життя малозабезпеченим категоріям населення;
- індексування грошових вкладів населення у випадку зростання цін на товари та послуги;
- грошову компенсацію населенню при здійсненні реформ цін;
- розробку та законодавче врегулювання (затвердження) всього комплексу заходів, що представляють у всій повноті систему соціального захисту всього населення (працюючих, непрацюючих у працездатному віці, непрацездатних, пенсіонерів, інвалідів, підростаючого покоління, багатодітних матерів, неповні та малозабезпечені сім'ї).

Таблиця 3 – Стан і напрями розвитку соціального страхування

Види соціального страхування	Стан	Напрями розвитку сфери соціального страхування з урахуванням інтересів соціальних партнерів		
		інтереси держави	інтереси роботодавців	інтереси працівників
Страхування від нещасного випадку на виробництві і професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності	Функціонує	Збільшення вимог до охорони праці, атестації робочих місць	Профілактичні заходи (навчання персоналу), перехід на нові технології виробництва, використання екологічної сировини та енергоносіїв	Покращення умов праці, зменшення термінів перебування змін на небезпечному виробництві, збільшення відшкодувань у разі страхового випадку
Страхування на випадок безробіття	Функціонує	Створення нових робочих місць, працевлаштування соціально незахищених верств населення, забезпечення засобами існування тимчасово непрацездатних	Оперативність підбору персоналу, підвищення його кваліфікації	Збільшення термінів і розмірів виплати з безробіття, швидкий пошук нових вакансій, якісна перекваліфікація
Страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими народженням та похованням	Функціонує	Покращення демографічної ситуації	Збільшення продуктивності праці	Своєчасне відшкодування лікарняного листа

Пенсійне страхування	Реформування	Збільшення межі пенсійного віку, впровадження трирівневої системи страхування	Зменшення навантаження на ФОП	Відповідність розміру пенсії розміру заробітної плати працівника
Медичне страхування	Обговорення можливих варіантів запровадження	Покращення здоров'я нації, розвиток медичної інфраструктури та науки	Покращення ефективності використання робочого часу	Своєчасне та професійне медичне обслуговування

Висновки Таким чином, теоретичні аспекти соціального захисту населення як складової розвитку населення потребують подальшого поглиблення та узагальнення, що обумовлено вимогами ринкової трансформації економіки України та наявністю значних соціальних диспропорцій.

Список літератури: 1. *Борецька Н.П.* Соціальний захист населення на сучасному етапі: стан і проблеми: Монографія./ Борецька Н.П. – Донецьк: Янпрі, 2001. – 352 с. 2. *Васильєва Е.* Оцінка ефективності соціальної політики: регіональна політика / Е. Васильєва // *Власть*. – 2008. – №12. – С.29-33. 3. *Винниченко Н. В.* Інвестиційна та соціальна складові загальної концепції соціально-економічного розвитку України / Н.В. Винниченко // *Наука й економіка*. – 2008. – № 2(10). – С. 147–151. 4. *Дяченко В.М.* Система соціальної допомоги на шляху перетворень/ В.М. Дяченко // *Соціальний захист*. – 2003. – № 10. – С. 12-15. 5. Закон України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими народженням та похованням». [Електронний ресурс] – Режим доступ: www.zakon.rada.gov.ua. 6. Закон України «Про основні засади соціального захисту ветеранів праці та інших громадян похилого віку». [Електронний ресурс] – Режим доступ: www.zakon.rada.gov.ua. 7. Закон України «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи». [Електронний ресурс] – Режим доступ: www.zakon.rada.gov.ua. 8. Закон України «Про органи і служби у справах дітей та спеціальні установи для дітей». [Електронний ресурс] – Режим доступ: www.zakon.rada.gov.ua. 9. Закон України «Про соціальні послуги» [Електронний ресурс] – Режим доступ: www.zakon.rada.gov.ua. 10. Закон України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту». [Електронний ресурс] – Режим доступ: www.zakon.rada.gov.ua. 11. *Кир'язова Т.О.* Пенсійна система як частина соціального страхування / Т.О. Кир'язова // *Вісник соціально-економічних досліджень*. – 2007. – № 26. – С. 158–163. 12. Конституція України – Закон України від 28 червня 1996 р. // *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. – 1996. — №30. – С.141. 13. *Плиса В.Й.* Загальнообов'язкове державне соціальне страхування в Україні: Навч. посібник. / В.Й. Плиса //– Львів: ВЦ ЛНУ ім. І. Франка, 2003. – 160 с. 14. Рейтинг якості життя: [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://internationalliving.com/2011/01/07-ils-2011-quality-of-life-index-reveals/>. 15. *Скуратівський В.* Основи соціальної політики: Навч. посіб./ В. Скуратівський, М. Палій. – К.: МАУП, 2002. – 287 с. 16. *Скуратівський В.* Соціальна політика./ В. Скуратівський та ін. - К.: Вид-во УАДУ, 2003. - 265 с. 17. Соціально-економічна захищеність населення України, за матеріалами вибіркового обстеження: [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>. 18. *Степанюк В.* Соціальний захист держслужбовців: економічно-правові аспекти/ В.С. Степанюк // *Соціальний захист*. – № 6. – 2005. – С. 47- 48. 19. Щомісячний моніторинг основних індикаторів бюджетної та банківської системи України [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.ibser.org.ua/.../2011_03_bank&budg/.

Надійшла до редакції 12.04.2013

УДК 358.84

Теоретичні аспекти системи соціального захисту як складової розвитку населення України/ Г.Г. Михальченко, Ю.О. Грищенко // *Вісник НТУ „ХПІ”*. Серія: Технічний прогрес і ефективність виробництва. – Х.: НТУ „ХПІ”. - 2013. - № 44 (1017) - С. 98-107. Бібліогр.: 2 назв.

Статья посвящена исследованию теоретических аспектов системы социальной защиты как составляющей развития населения Украины, определению сущности, содержания, структуры, функций и уровней социальной защиты населения, обоснованию путей совершенствования социального обеспечения населения в Украине.

Ключевые слова: социальная защита, социальное страхование, социальная помощь, социальные гарантии, развитие, население.

The article is devoted to the study of the theoretical aspects of the system of social protection as part of the development of Ukraine's population, definition of the essence, content, structure, functions and levels of social protection of the population, the justification of the ways to improve the social security of the population in Ukraine.

Keywords: social protection, social insurance, social assistance, social guarantees, development, population.

УДК 658.5.014

В. Е. МОМОТ, д-р. экон. наук, проф., Днепропетровский университет имени Альфреда Нобеля;

В. А. ВОРОТНИКОВ, нач. сектора ГП «КБ «Южное», Днепропетровск

РОЛЬ ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬНОЙ СОБСТВЕННОСТИ В ОБЕСПЕЧЕНИИ КОНКУРЕНТНЫХ ПРЕИМУЩЕСТВ СОЗДАВАЕМОЙ УНИКАЛЬНОЙ НОВОЙ ТЕХНИКИ

Анализируются перспективы использования специфики интеллектуальной собственности для управления созданием конкурентоспособных образцов уникальной новой техники.

Ключевые слова: инновации, управление, новая техника, инновационный продукт, интеллектуальная собственность.

Введение. Инновации на стадии создания при выполнении НИР и ОКР оформляют в виде материальных и нематериальных активов. К первым относятся документация и опытно-промышленные образцы, ко вторым – объекты интеллектуальной собственности (ИС). Экономическим аспектам ИС уделяется много внимания, а аспекты менеджмента развиты значительно слабее. В числе прочих, остается нерешенной проблема построения интеграционного менеджмента организаций-разработчиков уникальной новой техники (УНТ), как сложных технико-экономических систем, которые выпускают в единичных экземплярах. Целесообразно оценить перспективы и рациональные пути комплексного решения задач управления разработкой конкурентоспособных ИП-УНТ с использованием специфических свойств ИС.

Анализ публикаций. В работах отечественных специалистов по вопросам менеджмента, формирование функциональных областей систем управления (СУ) рассматривается обособлено от построения менеджмента разработки новшеств [1]. В частности, автономно исследуют проблемы менеджмента ИС, поскольку функциональную область работы с ИС принято относить к вспомогательной деятельности, а исследовательские и проектно-конструкторские работы – к основной

© В.Е. Момот, В.А. Воротников, 2013